

БОРОВИК АНДРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука,
професор кафедри кримінального права та правосуддя,
кандидат юридичних наук, доцент,
член-кореспондент Академії економічних наук України*

ЩОДО АНАЛІЗУ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

У сучасному світі за декілька останніх десятиліть ухвалено значну кількість міжнародно-правових (універсальних, регіональних та субрегіональних) документів щодо кримінальної відповідальності та запобігання корупційним кримінальним правопорушенням (далі – ККП). Залежно від дати ухвалення за зростанням, це такі міжнародні документи: Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» від 17.12.1979 р.; Дев'ятнадцята (Мальта, 1994 р.), Двадцять Перша (Чеська Республіка, 1997 р.) і Двадцять Друга (Молдова, 1999 р.) конференції міністрів юстиції європейських країн; Міжамериканська конвенція проти корупції, прийнята Організацією американських держав 29.03.1996 р.; Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб від 23.07.1996 р.; Декларація ООН про боротьбу з корупцією і хабарництвом у міжнародних комерційних операціях від 16.12.1996 р.; Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Боротьба з корупцією» від 12.12.1996 р.; Конвенція про боротьбу з корупцією, яка зачіпає посадових осіб Європейських Співтовариств або посадових осіб держав – членів ЄС, прийнята Радою ЄС 26.05.1997 р.; Резолюція (97) 24 Комітету міністрів РЄ «Про двадцять принципів боротьби з корупцією» від 06.11.1997 р.; Конвенція про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних комерційних угодах, прийнята Організацією економічного співробітництва та розвитку 21.11.1997 р.; Угода про створення групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO) від 05.05.1998 р.; Статут Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO) від 05.05.1998 р.; Кримінальна конвенція РЄ про боротьбу з корупцією (ETS 173) від 27.01.1999 р.; Цивільна конвенція РЄ про боротьбу з корупцією (ETS 174) від 04.11.1999 р.; Рекомендація № R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам РЄ щодо кодексів поведінки державних службовців 11.05.2000 р.; Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р.; Рекомендація Rec 2003(4) Комітету Міністрів РЄ «Про загальні правила боротьби з корупцією при фінансуванні політичних партій та виборчих кампаній» від 08.04.2003 р.; Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 191) від 15.05.2003 р.; Ком'юніке Європейської комісії щодо комплексної політики Європейського Союзу з протидії корупції від 28.05.2003 р.; Конвенція Африканського союзу про недопущення кору-

пції та боротьбу з нею від 12.07.2003 р.; Рамкове рішення Ради ЄС № 568 від 22.07.2003 р. «Про боротьбу з корупцією в приватному секторі»; Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 р.; Конвенція Ліги арабських держав про боротьбу з корупцією від 21.12.2010 р., та деякі інші.

Наголосимо, що більшість з наведених вище міжнародних документів було ретельно розглянуто у своїх дослідженнях вченими-правниками, звідси немає необхідності проводити аналогічні наукові пошуки. Однак, хочемо зупинитися на двох конвенціях, на які тривалий час не звертали уваги наші науковці.

Щодо **Конвенції Африканського союзу про недопущення корупції та боротьбу з нею від 12.07.2003 р. Мапуту (Мозамбик)**, то, зважаючи на Преамбулу Конвенції ООН проти корупції від 31.10.2003 року, ця Конвенція Африканського союзу (далі – АС) є «багатостороннім документом щодо запобігання корупції та боротьби з нею», однак в нашій державі відсутній її офіційний чи неофіційний переклад українською мовою, а вітчизняні науковці не проводили її навіть базових досліджень. Відомо про те, що вона має статус регіональної (набула чинності 05.08.2006 року, її підписали 49 з 55 африканських держав, а ратифікували лише 43) і складається з преамбули та 28 статей. І якщо положення, що стосуються кримінальної відповідальності за ККП, були певною мірою розглянуті окремими вітчизняними дослідниками (зокрема, А.В. Савченком) [1], то ті, що стосуються запобігання ККП, взагалі майже не обговорювалися. Щодо останніх, то вони представлені вузько, однак у цьому аспекті вказаний міжнародний документ говорить про: важливість доступу держав-учасниць до інформації (ст. 9); провідну роль громадянського суспільства та засоби масової інформації (ст. 12); співпрацю та взаємну правову допомогу (ст. 18); міжнародне співробітництво (ст. 19); діяльність національних органів влади (ст. 20); слідування механізму реалізації положень цієї Конвенції (ст. 22). Слід наголосити, що, відповідно до ст. 21 «Зв'язок з іншими Угодами» цієї Конвенції, положення останньої замінюють будь-який інший договір або двосторонню угоду, що визначає корупцію та пов'язані з нею правопорушення між будь-якими двома або більше державами-учасницями (тобто фактично вказана норма встановлює виключний пріоритет положень Конвенції АС над іншими антикорупційними конвенціями) [2].

З приводу **Конвенції Ліги арабських держав про боротьбу з корупцією від 21.12.2010 року (Каїр, Єгипет)**, то загалом вона має статус регіональної та є першим офіційним загальноарабським інструментом протидії й запобігання корупції. На сьогоднішній день її підписав 21 (з 22) член Ліги арабських держав (усі, за винятком Сомалі), тоді як ратифікувало лише понад 12 країн-учасниць. Зауважимо, що в Україні немає ані офіційного (неофіційного також) перекладу цієї Конвенції державною мовою, ані яких-небудь наукових досліджень її положень, за виключенням хіба що розробки А.В. Савченка, де висвітлені окремі кримінально-правові питання [3]. Щодо положень про запобігання ККП, то вони охоплюють: а) питання поводження з жер-

вами ККП (ст.ст. 8–15); б) заходи запобігання та контролю (ст. 10); в) заохочення організації громадянського суспільства до ефективної участі у запобіганні та боротьби з корупцією (ст. 11); сприяння співробітництву у правоохоронній сфері (ст. 16), між правоохоронними органами (ст. 17), органами влади (ст. 18), представниками приватного сектору (ст. 19); забезпечення взаємної правової допомоги (ст. 20) та конфіскації майна (ст. 21); передбачення механізмів навчання та технічної допомоги (ст. 31), а також збору, обміну та аналізу інформації й даних щодо корупції (ст. 32) тощо [4].

Список використаної літератури:

1. Савченко А. В. Конвенція Африканського союзу про недопущення корупції та боротьбу з нею 2003 року: сутність кримінально-правових положень. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* [Текст] : матеріали IV Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.) : у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. Ч. 1. С. 192–196.
2. African Union Convention on Preventing and Combating Corruption. Done at: Maputo. Date enacted: 2003-07-11. In force: 2006-08-05. URL: <https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/04/4-04/combating-corruption.xml> (дата звернення: 28.02.2020).
3. Савченко А. В. Положення кримінального права в Конвенції Ліги арабських держав про боротьбу з корупцією 2010 року // *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* [Текст] : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7 груд. 2018 р.) : у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. Ч. 1. С. 131–135.
4. Arab Anti-Corruption Convention (In English). League of Arab States, General Secretariat, 2011. 19 p.

Ключові слова: міжнародна конвенція, корупція, кримінальне корупційне правопорушення.

Ключевые слова: международная конвенция, коррупция, уголовное коррупционное правонарушение.

Key words: international convention, corruption, criminal corruption.

ХАРЬ ІННА ОЛЕКСІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін*

*Інституту інтелектуальної власності та права,
кандидат юридичних наук, доцент*

КОМПАРАТИВІСТСЬКЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МІНІМАЛЬНОГО ВІКУ СУБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КК УКРАЇНИ ТА КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ

Порівняльний аналіз і звернення до зарубіжного досвіду, в тому числі й в питанні мінімального віку кримінальної відповідальності, було завжди значущим. У сучасних країнах світу загальноприйнятим є те, що однією з умов визнання фізичної особи суб'єктом злочину є досягнення нею встановленого законом мінімального віку притягнення до кримінальної відповідальності.

У контексті компаративістського дослідження необхідно звернути-ся до міжнародного права. Аналіз міжнародно-правових актів дає нам підстави стверджувати, що воно не встановлює чітких меж мінімального віку кримінальної відповідальності. Це зумовлено багатоманітністю національних, правових систем та їх підходів до зазначених проблем. Більш того, всі існуючі міжнародно-правові норми, по суті цього питання, носять рекомендаційний або надто загальний характер. Зокрема, Шостий Міжнародний конгрес кримінального права (Рим 1953 рік) зробив побажання, щоб у подальшому були заборонені всі форми кримінального покарання осіб, молодше шістнадцятирічного віку.

У Мінімальних стандартних правилах ООН, що стосуються відправлення правосуддя у відношенні неповнолітніх («Пекінські правила»), затверджених Резолюцією 40/33 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада 1985 року, містяться наступні положення відносно віку кримінальної відповідальності: «У правових системах, в яких визнається поняття віку кримінальної відповідальності для неповнолітніх, нижня межа такого віку не повинна встановлюватися на надто низькому віковому рівні, враховуючи аспекти емоційної, духовної та інтелектуальної зрілості. У Конвенції ООН з прав дитини, схваленій Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року, лише робляться заклики до держав-учасників про встановлення мінімального віку, нижче якого діти вважаються нездатними порушити кримінальне законодавство. Виходячи із зазначених вище реалій, Європейський суд з прав людини у своїй Постанові від 15.06.2004 р. «Справа Р. С. Проти Об'єднаного Королівства» відмітив, що заява про наявність кримінальної відповідальності в 11-річній дитини або проведення судового розгляду справи саме по собі не є порушенням положень Європейської конвенції з прав людини